

△ V Praze 28. února

Poslední z těch pěvců našich starých, jichž čela byl se dotknul vpravdě bůh sám, klade se v hrob. Měli jsme jich hezkou řadu, těch bohem oduševněných, těch poetů pravých, jižto učinili, že znovu „rozkvetlo uschlé žezlo“ našeho národa. Velebným chórem zaznívají zpěvy jejich z doby předbřeznové do dnů nynějších, přes nynějšík do časů příštích, a kdykoli bude české duši teskno, bude jim naslouchat vždy zase a nést se k nim pro nové osvěžení své — ale už nás opustili ti pěvci všichni. *Boleslav Jablonský* šel poslední. Náhle přišla zvěst o jeho smrti, překvapila každého, zarazila nám dech, ale kupodivu — my stojíme nad otevřeným hrobem Jablonského, a třeba slza náhle byla z oka vytryskla, — nám zdá se, že nevidíme rakev pro samé květiny a hrob jeho že je jen tůň růžové záře.

„My staří zahradníci,“ říkal Jablonský, když rozmlouval o nynější české poezii, jejíž pokroky sledoval přímo se zánícením. Však to byl šťastný zahradník! Co on byl nasázel, květlo před vlastníma jeho očima po půl století, čerstvě a mladě, jakoby v prvním ranním rozpuku, a vzrostlo v celý háj, jímž zvonily zase písně jeho. Ze všech veršovců starých je Jablonský zajisté nejpopulárnější. *Pět* vydání jeho básní máme, zjev to u nás jinak nevídaný. A populárním je Jablonský k tomu ve všech vrstvách národa a stejně u starých jak u nejmladších. On mluvil ku všem, všichni mu naslouchali toužně, a vliv jeho na celé dvě generace je nezměřitelný.

„Pojď, můj synu, posadme se kvetoucí tu pod jabloní,“ praví hned k malému záčku školáčkovi, který z jeho Moudrosti otcovské učí se deklamovat první verše české, o té „velké hlavě v oboru nebeských těl“, o tom, „co jest bůh“ a cože je pravda a krása. Hoch deklamuje a opisuje si co perlu moudrosti, že „rubín nejkrásnější, jenž až k nebi

plamená, jesti krůpěj lidské krve z lásky k vlasti cezená“ a že nad krásnou outlou růží, nad sladkého mladého slavíka „krasší — jest to srdce ve svém pro svůj národ tluku“. A hned dále: „Pozdě, synu, lípa květe, má však sladký, vonný květ“ — zrovna tak jako pozdě rozkvétající kmen slovanský — a z mladé duše nevyrvě se již do skonání srostlé vědomí Čecha Slovana. Silou pravdy náboženské vryje se mu do srdce, že hřích na národu spáchaný je hříchem nejtěžším, že „zlosyn nejstrašnější, jakého zná příroda, zlosyn ze všech nejhrůšnější jest — vrah svého národa!“

Mladík kráčí životem dál. Deklamuje s nadšením Tři doby země české, zpívá se slzou v oku „Hle ten kraj, ta zem nebeská — to má krásná, slavná vlast!“ a čte v snivém zátiší lesním, v stínu vonných křovin roztouženě báseň tak lahodnou, tak krásnou, v níž psáno, že z jedné slzy krvavé, srdcem prvního člověka vyplakané, a z druhé slzy na nebi dlícího cherubína, na tu první skanulé, stal se Původ panny, — a zrak mladý zahoří láskou, v zanícení poetickém. Snad by nedovedl mladík sám nalézt pravých slov pro planoucí city své, ale Jablonský tak prostě, tak srozumitelně řekl již vše za něho. Kolik tisíc tisícůkrát pomohly as básně Jablonského, jeho Písně milosti, mladistvému ostychu přes obtížné vyznání lásky! Kolikrát as ten svazek veršů šel z rukou mužových do rukou dívčích, a u jisté písně, pod jistým veršem bylo nepřilíš nápadné znamínko tužkou — jaká pak zvědavost při setkání nejbližším, jaká nedočkavost při návratu „jen zapůjčené“ knihy!

Jablonský byl a jest *ideálem českých děvčat a žen*. Vždyť miloval a řekl to tak upřímně! A vždyť byl v lásce své tak nešťasten — jeho „Angelíno, měj se navždy blaze!“ zní tak prostě a bolestně zároveň, jeho „Již jí není!“ zrovna jako by byla vysténala umírající duše. *Musil se odřici, beznadějně, provždy —*

*Jdi, Růže má! Tam, vše kde přijde k spáse,
kde Abelard s Heloisou objímá se —
sejdem se zase!*

— „Snad se dnes již sešli,“ zašeptne si mnohý medový ret a trpká slza skane na něj z náhle zachmuřeného oka.

Jen se přiznejme — co mladíci jsme také snili o té nešťastné Jablonského lásce. Psali jsme pokračující písně jeho Písní milosti, psali o něm novely — já sám mám na svědomí dvě. Odlehlá poloha Strahova, lesnaté jeho stráně a tiché vinice, jimiž Jablonský se co kněz premonstrák procházel, zvyšovaly romantiku, a my se jí poddávali tak rádi — vždyť jsme šli takto ve šlépěji jeho. — Nevím, jak daleko naše sny dotkly se přec pravdy a jaké byly vskutku Jablonského „dějiny srdce“. Jablonský vyšel na čas z kláštera, bránil se tedy proti poutům kněžského stavu. — „Velebný pane synu!“ psal mu tenkrát prostoduchý jeho otec. „Já slyším, že jste vystoupl z kláštera. Nevěřím tomu, ale je-li to pravda, tedy se neopovaž více na oči mi přijít, Ty z...“ atd. Ale bylo to as ještě něco jiného než jen vůle rodičů, co Jablonského vedlo za nějaký čas zase do kláštera zpět. Snad přece dal se do sepisování svých pamětí, do něhož jsme ho v přátelském kruhu, za loňského jeho pobytu v Praze, tak nutili.

Máme od něho jen jeden spis beletristický, jednosvazkový, jen ty *Básně*, formy prostoduché, tónu hlavně elegického. Jablonský nežil ve vlasti a „pěvec v cizině“ vždy skoro umlkává. Sám praví v básni té:

*Zpívej, zpívej! tak voláte
stále, moji přátelé!*

— — — — —
Ale ach, jak těžko zpívat!

— — — — —
*Vraťte mi otcovské nivy,
vraťte mi rodinnou zem...
a mé srdce hned své tísně
jako kouzlem pozbude,
a já budu zpívat písně,
jimžto rovných nebude.*

Teď bude „pěvec v cizině“ již „pěvcem na hřbitově“.

*Struny harfy v nočním kraji
labutí svou píseň hrají,
a jich ladič umdlen jsa,
klesnul náhle v lokte sna. —*

Kde bude pochován? Zůstane i mrtev ještě „pěv-
cem v cizině“?

NÁRODNÍ LISTY 1. března 1881

△ V Praze 7. března

Ještě několik slov vyvolaných toutéž smutnou příčinou, pro kterou také dnes týden jsem bohužel vzítí musil péro do ruky. Jedná se opět o Jablonského, v přední řadě o něho, nikoli ale *jen* o něho. Vyvolána jsou ta dnešní slova vlastními Jablonského slovy. O Nový rok naposled sloužil mši a přál pak od oltáře shromážděné obci své štěstí k roku nastávajícímu. Ukončil slovy: „Těm pak, kteříž tohoto roku umrou, (*mezi nimiž budu snad i já*), přeji odpočinku věčného!“ Ještě toho odpočinku nedošel. Vynášejí ho z krypty a přivezou nám do české země. Kam ale jej uloží zde? Čtli jsme, že na Košíře, kdež mají bratří řádu jeho vyhrazené místo své. V obecenství pak panuje přání, ano přesvědčení, že pochován bude na Vyšehrad.

Věc visí na všechn způsob na vůli sl. konventu P. P. premonstrátů pražských, předně na nejdůstojnějším jich panu prelátovi. Když zde mužové, kteříž převezení mrtvoly Jablonského sobě na starost vzali, žádost svou přednesou, není takřka pochybnosti, že slušné žádosti té bude vyhověno. Mohl-li Jablonský být pochován v Krakově, může ovšem tím spíše spočívat na Vyšehradě. Mohl-li by ležet v Košířích, jichž dny co pohřebiště jsou již spočteny, může tím spíše ležet na Vyšehradě, kdež zakládá se hřbitov velikých českých mužů, chráněný právě tím cenným obsahem svým do budoucnosti provždy. Mimoto vyhoví se přání veřejnému, přání celého národa.

Hřbitov vyšehradský vyhlídnut za pohřebiště vynikajících osobností českého národa. Přiznám se, že mně kdysi pro účel ten tanulo na mysli místo jiné — nikoli snad lesklá, obtížná, nedostižitelného nákladu vyžadující fantazie, nýbrž nápad, jehož provedení bylo dosti snadno možno. Ne u vchodu ku Praze, na prahu města kypícího životem,

z něhož živá svěžest žene se celou vlastí, mělo mauzoleum české stát, nybrž po Vltavě dále, až za Prahou. Tam, kde už usnul poslední zvuk velkoměstského ruchu. Kam z Prahy nedohlédne žádné víc oko pozůstalých — tamhle za horou již modravou, jakoby rouškou život a sen od sebe dělicí, — na Levém Hradci. Je tam tak ticho, ano romanticky pošmurno. Nalezá se tam jedno z největších pohanských našich pohřebišť, celé vúkolí je poseto památkami po dávných českých mrtvých, a místo samo má starý název Žalov — může-li být obsažnějšího, krásnějšího slova pro vúkolí českého mauzolea nežli *Žalov*! Dráha jde až pod Levý Hradec, doprava by nebyla tedy obtížna, aniž drahá. Mimoto tam jde také Vltava. Myslívál jsem si slavný pohřeb některého českého muže, vedený na Levý Hradec po Vltavě, za podvečerního šera. Velká loď, na níž rakev, kněží, zpěváci, přátelé. Jiné lodě, na nichž soucitné obecenstvo. Průvod není tížen ruchem těsných ulic, lodě plynou kupředu jako sen. Zpěvy se nesou po třesoucích se vlnách ku břehům. Po březích všude lid, němý, téměř nehybný. Záře pochodní šlehá večerem, a když průvod by připlul za Podbabu, mezi ty strmé, skalnaté, nahé břehy a zpěv by se odrážel od strmých stěn a záře by se plazila a šlehala po těch skalách nahých, byl by dojem až hrůzně velebný.

Zatím byla věc ale prakticky rozhodnuta jinak. Za Krolmusem, Purkyněm, Němcovou pochován na Vyšehrad Hálek, Levý ajj. a samo místo již vnuknulo myšlénku, aby tu během času povstal „Slavín českých mrtvých“. Je vskutku důležitó, abychom měli místo takové. Také ta mrtvá těla našich velikánů jsou kusem národního bohatství. Ti mužové, ty ženy byli životem svým příkladem nám, jejich hrob nám příklad ten připomíná. Ó — hroby jsou výmluvny! Hroby velkých mužů vypravují stále něco, jasně, přesvědčivě, s doklady nezvratnými, s doklady z historie. Směle můžeme se u hrobu zeptati: „Co radíš mi ty, muži šlechtný?“ a v duši naší zazní odpověď jasná, zvuku kovového. Nechtě se postaví ten, kdo *jest*, u hrobu toho, kdo *byl*, na prospěch svých bratrů, lidstva byl, a za okamžik ucítí se sám lepším, odhodlanějším. U hrobu hrdiny pruží se

svaly jeho. U hrobu pěvce zazvoní mu duší ideál. „Šlechtní jsou věčně živi.“

Je důležité, abychom takové místo měli. Pražan si tam dojde — na ostrov, odkud rozhled na život zas nový. Venkovan si tam někdy zaputuje do chrámu, kde modliti se bude české jeho srdce. Vyšehrad je k tomu místo příležité. Arci nebudou tam ležet nikdy *všichni* členové „mrtvé obce české“, ale může se k tomu hledět, aby jich tam leželo pospolu co nejvíc. Košíře, kde leží Mikovec a Tomášek, Volšany, kde Havlíček, Jungmann, Čelakovský, Fügner, Sladkovský, Čermák a celá řada ještě mužů jiných, hřbitov evangelický, kde Šafařík, Smetana, nyní se zruší a nadejde čas, kdy budem musít kostry přenášet jinam. Bude-li na to pomyšleno tedy včas, bude dobře učiněno. Již se mluvilo o dokonalé úpravě hřbitova vyšehradského k tomu účelu, o „arkádách mrtvých“, o přijatých již nákresech k nim. Ale podobá se, že věc zase usnula nebo že pokračuje velmi pomalu.

Jablonský přibude v pátek — kamž jinam bychom jej dle všeho toho sprovodili než na Vyšehrad — k odpočinku tedy již „věčnému“. Jablonský, předchůdce Hálkův, vedle Háлка.

NÁRODNÍ LISTY 8. března 1881

CALDERÓN DE LA BARCA

(Ku dni 25. května)

Zcela zvláštní svátky určuje sobě nyní lidstvo. Dnes svátek Calderóna nebo Koperníka, zítra Shakespeara nebo Komenského, v den jich úmrtí nebo narozenin, a veškeré lidstvo uznává den ten co nový „den červený“, je v nejopravdovější, nejpobožnější, nejjásavější náladě, *veškeré* lidstvo, po celé zemi, bez rozdílu náboženství. Vykvetloť nám během časův náboženství nové: my věříme všichni v titánskost ducha, jenž byl, jenž jest a jenž prověky bude. — Oslavujem vskutku Shakespeara nebo Calderóna? Co by těm byla oslava platna? Kdo by těm mohl podati slávy více, než sobě sami dali? Ve chvalozpěvích svých „vypočítáváme jen, cože vytvořili“. *Lidstvo oslavujeme v nich*. Jásáme nad slunečnou výší, k níž může povznést se duch náš lidský. Kloníme se géniu do lidstva vloženému.

Calderón byl jedním z nejpyšnějších květů lidských, květ slunečně velký — ale opravme se: nikoli „byl“, on *jest*. Již v tom, že dnes slaví jej celý svět, je nový důkaz zázračných pokroků našich — jen o padesáte let zpátky, a apel Španělska k veškerým národům, aby sobě vzpomněly dne 25. května, byl nemožný. Dnes však bylo jen jediného slůvka madridské společnosti Asociación de Escritores y Artistas Españoles třeba, a národové veškeří, také ovšem náš český, zajásali ve společném porozumění.

Nazývají Calderóna „španělským Sofoklem“, „katolickým Shakesparem“ — výrazy ty jsou ovšem pouhopouhými pomůckami na označení jeho velikosti. Patříť Calderón v řádku poetů největších. Ovšem i jeho jméno bylo ve vlasti samé na čas krátký poněkud zapomínáno, v té době, kdy velice pokročilé divadlo španělské začlo napodobit vkus francouzský. Avšak to byl mráček malý, přeletavý, slunce jeho slávy musilo brzy zas proniknout a zazářit tím skvěleji.

Jeť Calderón právě největším, nejsamostatnějším dramatikem národa španělského, reprezentujeť španělskou individualitu, dospělou již na sám vrchol vznešené poezie dramatické. Jakož krajan jeho Rodriguez Zapata* o něm praví:

*Eres... un astro,
que en órbita inmensa gira,
y en la noche de los siglos
ni se amengua, ni se eclipsa.*

(Jsi /v nejčistších sférách divadelních/ hvězdou, kteráž krouží v kruzích nezměrných a nocí věkův se nezatemňuje, aniž zeslabuje.)

Přebohaté kulturou svou Španělsko! Překvapilo svět svým malířstvím, svou poezií, svou historií. Žije v šťastné poloze své za Pyrenejemi život v sobě uzavřený, naprosto samostatný, o jehož bohatosti nemáme my ani dosti jasného pojmu.** Orient tam splynul s okcidentem, životem španělským jdou přemocné stopy ducha saracénského. Vyšli odtamtud Alba a Ignác z Loyoly a Arbues, ale také Calderón a Cervantes a Murillo. Již Goethe, unešen dramaty Calderónovými, jež svou obrovskou sílu osvědčily také na jevišti našem národním, pravil: „Skvěle vniknul orient přes moře Středozevní; jen kdo Háfiza miluje a zná, ví, co zapěl Calderón.“

Sám život Calderónův jako by byl jedním ze skvělých romantických dramát jeho: bylť Calderón hrdinným vojínem, velkým poetou, nadšeným knězem. Jeho život byl pohnutý, slastný a šťastný. Laur poetův skvěl se v šedinách jeho s toutéž ještě svěžestí, s jakous kdys tak záhy v tmavých kadeřích jinocha. Životopisci jeho mluví o něm co o „ideálně krásném obraze španělské rytířskosti, učiteli kastilské cti, vzoru všech společenských ctností, dobrodinci chudých, nejrozumnějším rádci, muži prostém vší závisti, šlechtici

* V básni sdělené ve Fastenrathově brožuře o Calderónu.

** Připomínáme překvapení naše, když jsme ve výstavě českých typografů spatřili například jen tu sílu politických, ilustrovaných a humoristických deníků španělských.

rodem i smýšlením, zbožném, ale nikoli fanatickém katolíku, umělci nadšeném, poetovi bohorovném“. Líčí ho co muže přívětivého, tváře opravdové, očí pronikajících, čela vysokého.

Don Pedro Calderón de la Barca narodil se 17. ledna 1600, z rodičů starošlechtických. Hoch pak devítiletý dán do jezovitské školy madridské, kdež činil takové pokroky, že jsa teprve patnácte let stár, zapsán již na vysokou školu v Salamance. Již také co hoch třináctiletý napsal první drama své, bohužel ztracené.* Stár jsa dvacet let dokázal však mystickou romantikou naplněným dramatem Pobožnost kříže plnou už sílu svého génia. Od roku 1619 do 1625 trávil v bujném Madridu, sdíleje se v nočních milostných potulkách, tenkrát tak oblíbených, zahalen v „kápi“ (capa = španělský plášť) a s toledskou čepelí za pasem, vždy hotov k lásce i boji. Hrál asi často tutéž roli, kterou hrají galánové v jeho nedostížitelných intrikových veselohrách čili „kusech plášťových“ (Comedias de capa y espada).

1625 stal se vojínem a osvědčil se pravým synem země, kde meč a lyra vždy souzvučely a sláva vojenská se slávou literární nerozlučně spojena byla: spojovalť věrně službu Múz i službu válečnou. „Vždyť byli všichni vojíny, ti největší duchové Španělska: vojínem byl nesmrtelný Cervantes, ‚el Principe de los ingenios‘; vojínem byl nejsladší ze španělských lyriků Garcilaso; největší španělský epik, D. Alonso de Ercilla, a otec španělského divadla, Lope de Vega; vojíny dějepiscové Mendoza, Moncada a Melo, a přílbou vojenskou kryl hlavu svou i nejpůvodnější španělský filosof, Raimundo Lulio.“ Calderón stal se vojínem, neboť kdo chtěl tenkrát slouti mužem dokonalým, musil stejně kordem jak perem umět zápasit, a patent poetického génia musil na poli bitevním být teprv potvrzen.

V letech 1625 až 1635 byl tedy v poli a za doby té provedeno od něho v Madridu 25 divadelních kusů, jež téměř všechny patří k dílům jeho nejlepším. Jmenujem z nich jen korunu všech kusů plášťových La Dama Duende (Dáma

* Sledujeme Fastenratha.

skřítek); poeticky svěží, půvabnou veselohru *Peor está que esteba* (Stojí to hůř, než stálo); okouzující veselohru *La Banda y la Flor* (Šerpa a květina); skvostné drama *Basta callar* (Mlčení dostačí); obdivuhodnou truchlohru *El principe constante* (Statečný princ); drahokam *La Vida es sueño* (Život sen).

Po deset let stál Calderón v řadách udatného vojska, v Miláně a Flandřích; roku 1635 však, když otec španělského divadla, Fénix de los ingenios, Mónstruo de la naturaleza (Div přírody), Lope de Vega, zemřel a jen Calderón mohl jej nahraditi, povolán králem Filipem IV. ke dvoru, aby psal hry pro divadlo královské. Zároveň mu uděleno rytířské roucho řádu St. Yaga, kteréž ho tak těšilo, že červený z něho kříž nosil vždy na zbroji své rytířské a později i na černém svém plášti kněžském.

Až do roku 1640 setrval slavený básník v Madridu, čině se jen pro divadlo. Nechcem zde unavovati nadál jen pouhými tituly kusů jeho. Tu vypuklo povstání katalónské. Král nechtěl, aby milý mu básník šel do pole, a uložil mu sepsání kusu nového. Kus ten, *Boj lásky a žárlivosti* nazvaný a na velkém rybníku v Buen Retiro na plovoucím jevišti sehraný, bohužel také ztracen. Básník sobě přispíšil, aby přece jen mohl do bojujících řad svého řádu.

Od 1649 do 1651 napsal pak co dvorský básník 25 kusů, mezi nimi básnická díla první třídy, například roku 1651 také obecenstvu českému známého Sudího zalamejského. Téhož roku vstoupil do stavu kněžského. Od té doby psal hry světské již jen k rozkazu královi, takto věnoval se hlavně hrám duchovním, dramatům o mystériu *Večeře páně*, *Autos sacramentales*. Roku 1663 vstoupil do kongregace „de Presbiteros naturales de Madrid“, kterouž učinil také hlavním svým dědicem. Po dvacet let byl ještě neunavně činným — pravá sopka Etna, na hlavě sních a oheň pod sněhem.

Podotknouti snad sluší, že Calderón psal hry i ve spolku s jinými, takž například hru *Věrný pastýř* spolu se Solisem a Coellem.

Zajímavý je součet jeho děl. On sám neznal počet jich

určitě, udávalť v listu vévodovi z Veragna znějícím dramati III a aut 68; dle nejnovějšího zjištění obnáší však počet prvnějších 121 a poslednějších 73. Patrně opouštěla starce již paměť. V témž listu k vévodovi trpce sobě stěžuje, že vlastních kusů, jak je kněhkupci vydávají, pro různá zkomolení sám ani nepoznává, ano že vydávají i špatné hry cizí pod jeho jménem. Mimoto sepsal ještě 200 „loas“ (předehy) obsahu duchovního i světského, z nichž však zachovalo se nám velmi málo, a 100 „sainetes“ (malých burleskních dramati s hudbou a tancem), taktéž většinou ztracených. Dále nesčíslný počet básní.

Tělo jeho pohřbeno v madridském kostele Vykupitelově. Později přenešeno ještě na různá místa, až loni umístěno v špitálském chrámě Calle de la Torrecilla de Leal, prý trvale.

Zvláštní vznešená síla Calderónových dramati oceněna na tomto místě několikráte již, hlavně po provedení některých kusů jeho na jevišti českém. Naše jeviště může z něho brát ještě obohacení a osvěžení mnohé. Předně ale může z něho čerpat české básnictví dramatické dobré naučení, jak z ducha českého národa, plným jemu porozuměním, lze k rozkvětu přivést drama ryze české. Předně ovšem třeba k tomu čilého a šťastného života politického.

Již během 14. věku navykal sobě lid španělský hry dramatické. Když pak na počátku věku 16. Španělsko stalo se velmocí, Nový svět bylo koráby svými objevilo a zbraní svou dobylo, počalo s pokračující vzdělaností také drama rozvíjeti se co nejrychleji. Objevily se zároveň dva proudy: klasický, hledající spásu v napodobení vzorů starých, a romantický, sledující domácí tradice bez ohledu na pravidla a předpisy. Divadlo španělské bylo takto právě chaos, až přišel Lope de Vega, zakladatel zlaté doby španělského divadla. Podivuhodným pudem, jenom géniem vrozeným, poznal ducha svého národa a dal dramatu formu podnes tam za jedině národní platící. Není v něm obsah výlučně pro jeviště koncipovaný, je to spíše epizodami naplněný, v dialog a děj uvedený román. Alberto Lista rozděljuje Lopeovy hry v zrcadelné obrazy mravů městských

(comedias de capa y espada) a obrazy mravů lidu, v romány idylické, heroické, mytologické, mystické, tragické a filosofické. Lope sám napsal 1800 her a nástupci jeho rozmnožili komedie španělské až na počet báječný. Po půl století vládl Lope divadlu, umíraje odevzdal žezlo teprv jinému.

Lopeho nazývají Aischylem, *Calderóna* Sofoklem španělského jeviště. Vynalezavost tohoto není tak bohata jako Lopeova, zato jde více do hloubky.

Lope je básníkem úrodnějším, Calderón důmyslnějším, a větším myslitelem.

Řeč Calderónova je co nejdokonalejší, jeho kresba je naprosto správná, barvitost celku má sílu nesmírnou, nenapodobitelnou.

U Lopeho řídí se běh děje často dle náhody, dle okamžitého nápadu; u Calderóna je poslušen moudrého výpočtu básníkova, jehož dokonalé umění předvíдалo vše.

Charaktery Calderónovy jsou mistrny, mravy své doby líčí s naprostou věrností, v tragédiích svých jeví se co velký lyrik a hluboký znatel lidského srdce.

Největší náš obdiv ale budí obě filosofická jeho dramata *Život sen* a *Zázračný mágus*. Pak jeho *Autos sacramentalos*, dramata bohoslovná.

Podotknouti sluší ještě, že Calderón po přísném vždy uvážení obsahu každé scény střídá přeměle formu veršů. Hned má asonanční formu romance, hned zas rýmovanou redondillu, quintillu, oktávu, znělku, hned jamb a zas trochej.

Nejvíce hodny obdivu jsou ale jeho autos, tento prazvláštní květ dramatické poezie španělské. Calderón jej přivedl na vrchol dokonalosti. Autos jeho jsou hluboce důmyslny, bohaty, jemny v alegorických vztazích svých, prodchnuty zápalením posvátným, jsou nejskvostnějším plodem mystiky křesťanské. Dávány byly autos původně v kostelích, pak pod širým nebem, a neschází v nich ani španělský *Gracioso*, osoba veselá.

Calderón užíval i postav mytologických k analogiím geniálním a proniknul vše duchem biblickým. Ano, on byl tak smělý, že v auto *El Verdadero Dios Pan* báječného

pohanského boha Pana srovnal s bohem pravým, jenž podává se nám ve chlebě (pan)! Nejzvláštnější je ale snad jeho El Divino Orfeo. Orfeus je zde tvůrcem všech věcí, on vzbudí přirozenost lidskou, Eurydiku, a když lidstvo je knížetem temnosti svedeno a úpí v okovech, přichází zase Orfeus, aby je osvobodil. Charón jej ubíjí, smrtná lodice odváží Orfea, personifikované dny bědují — ale náhle počnou jásat, Orfeus vzkřísen se vrací a v jeho průvodu osvobozené lidstvo, Eurydika.

Mezi jeho ctiteli byli mnozí, kteří, ačkoli marně, pro něho se domáhali i pocty křesťanské apoteózy.

NÁRODNÍ LISTY 19. a 20. května 1881

POUTÍ K ELDORÁDU*

Básně Jaroslava Vrchlického

„...mysl má jest plna spících písní.“

Nikdo u nás, ba nikdo teď snad také jinde nemůže tak oprávněně jako Vrchlický o sobě říci: „...mysl má jest plna spících písní.“ A stačí jediný polibek ranního slunce, jediný záchvěv hlohové větve, jediný někde kolem v přírodě vyprysklý zvonivý tón, aby písně ty probuzeny vznesly se až k veselému modru nebes. Básník Vrchlický — což ale to slovo básník je hluché a neobsažné! Stokrát raděj bych Vrchlického nazval vždy *pěvcem!* — je pořád na „pouti k Eldorádu“ a kroky jeho jdou samými květy a hlava jeho nese se samými písněmi — vždyť ani jinak nemůže být: na pouti k Eldorádu.

Přiznám se, že mne na počátku, kdykoli беру novou zas knihu Vrchlického do ruky, jímá vždy jistý pocit elegický. Nepopírám také, že je v pocitu tom cosi sobeckého. Ta sobeckost a ta elegičnost, jakou míváme při pohledu na štěstí bezstarostné, při němém poslouchání vesele si zpívajících lidí, při tom, když někdo v mladé, zlaté ještě sebe-důvěře, ve svaté víře řekne: „Vždyť není ani jinak možno, než aby člověk až *po konec svých dnův vždy jen jarně zpíval!*“ — Avšak pocit ten brzy mizí, jakmile jsem byl přečetl dvě tři písně jeho. Jako mizí ten pocit elegický, jež míváme my zadumaní měšťáci při první vycházce do jarní přírody a kterýž mizí při druhém paprsku slunečním a při druhém skřivánčím zaklokotání.

Nadepíše-li Vrchlický hned první báseň sbírky své *Nový život*, je to pouhá — *licentia poetica*. On je stále šťasten, život nového dne je mu jen pokračováním štěstí včerejšího. Tak šťasten, že nezávidí ani vši té kráse, do níž se širá země halí:

* U J. Otta.

*Já, země, tobě nezávidím
ty květy, které všady vidím,
má duše tobě rovna v jaře
má písni dost.*

Tak šťasten, že volá i na anděla:

Jaks ubohý, ty nevíš, co jest žití!

Ano tak šťasten, že v roztoužení praví o samém bohu:

*Ó drahá, věř, kdybych já bohem byl,
mně andělé by širém po světě
všech milujících sladké polibky
jen sbírat musili a bezdnou číš
bych vyhloubil si z nebes azuru
a pil z té číše velké štěstí jich,
a vyprázdniv číš řek bych: Anděli,
svět krásný jest, sem jednu číši ještě!*

Na jeho štěstí skví se blaženosti nejvlastnější pel: ta pevná důvěra, že ani nemůže jinak býti, ne až do sledních života dnů.

*Svit blaha zlatý v svojí duši
a děcka úsměv, které dřímá,
sen květu, než jej slunce vzruší,
a kouzlo, kterým hudba jímá:
to cítím vše, že nezvím ani,
až na mém srdci, na mé skrání
se octne zima.*

Poutí k Eldorádu rozpadá se na tři skupiny: Erós — Pan — Psyché. Na místě Vrchlického byl bych vzdor tomu, že názvy ty jsou obsažny, o sobě již celý program, přece volil významy jiné, české; to však je věcí vedlejší. Dle již řečeného je téměř samozřejmo, že oddíl Erós je — co do poetické síly — oddílem hlavním. Vrchlický je dokonale šťasten

láskou. On je štěstím svým opojen a poetické opojení to sdílí se čtenáři. Láska darovala mu nejlepší z jeho posavadních děl, skvostné jeho Eklogy a písně, a pravíme-li, že v díle novém vyniká oddíl Erós nad ostatní a že se krásy oddílu toho rovnají krásám Eklog a písní, řekli jsme pochvalu značnou. Zde nás Vrchlický skutečně unáší. My odpouštíme, nezachová-li také on po právu všech básníků všude „šedou logiku“, odpouštíme, není-li myšlenka vždy *naprosto* nova, jako odpouštíme jaru, že je znovu tak krásné, jak byla jara minulá, odpouštíme i nalezenou někde schválnost formy nebo obrazu — vše a vše je proniknuto krásným nadšením a to nadšení unáší nás. Erós je na vlajícím praporu básníkově a v tom znamení Vrchlický vítězí. Milovaná a milující žena učinila ho vítězem tím, neboť žena — jak Vrchlický krásně dí — „zná lásku líp než bůh“.

Přečtém sobě, jakouže například Vrchlický zapěl *Píseň o štěstí*:

*Ta sladká chvíle opojného štěstí
u nohou tvých, ta musí v písni kvéstí
a velebena býti po vše časy,
ta chvíle, když tvé rozpoutal jsem vlasy.*

*I ta buď s vděčnou vzpomínána chválou,
když poprv zlíbal jsem tvou nožku malou,
ten lístek lilje, kam svit luny skanul
a jejž mi v náruč dobrý anděl svanul.*

*Jak najít jmeno pro to okamžení,
když snivé oči tvé jsem zlíbal v snění;
jak pro to, líbaje tvých ramen ovál,
když řader hrdličky jsem vyburcoval?*

*Jak odít v nach a blankyt, jas a slávu
noc, když jsi ke mně naklonila hlavu,
v mé náruči jak na hostinné sněti
si zdřímla, pták jak sedá ku ptáčeti?*

Ó Píseň písni pro to slova nemá,
i zlatá struna Háfize je němá,
i starý Ronsard, ten miláček bohů,
by sotva řek víc, než já říci mohu.

Je v tom pravý, plný let dithyrambický, cit čistý a skvoucí, a právě proto nepochopuju, jak možno někde vytknout Vrchlickému „erotičnost přílišnou“.

Je přirozeno, že dle nynější nálady poetovy oddíl Pan staví se pak co do umělecké hodnoty své zase nad oddíl Psyché. Jeť Vrchlický beztoho mistrem v popisu. Necht' pohne jej k veršům jakýkoli motiv přírodní, temný les, daleký obzor, tichá pod mezí tůně, vždy dovede dát obraz plasticky a pravou lyrickou, řekněm „krajinářskou“ náladu. Někdy to činí v nejhravější formě lehounké písně. Takž začíná jeho Jarní:

Skřivánek vylít do mraku
a jásá
a z lemu šedých oblaků
na svět, jenž plný zázraků,
dešť zpěvných perel střásá...

Podobně svěže dovedou u nás teď píseň zapět jen Čech, Heyduk nebo Sládek.

Ovšem má i oddíl Psyché svá luzná čísla. Také Vrchlickému nyní a napořád nepopřává duch vždy jen nejkliďnějšího štěstí, samých jen chvil zcela klidných a naprosto každé tázavé reflexe prázdných. Necht' sama sebe poučuje: „Netoužit a nehledat!“, přece zas označuje vlastní podstatu každé duše básnické slovy: „Ty půjdeš kol a vždy se budeš ptáti!“ Arci je i nejreflektivnější báseň jeho vždy pak ještě skutečnou básní.

Jen bychom sobě v oddílu tom přáli místy formu ještě trochu úsečnější. Jeť Vrchlický uznaným mistrem formy, pomohl moderní české mluvě básnické „skokem o sto mil“ a přivolal si právě tou skvělou formou svou nohsledů pře-

slonu, jenž s bojovními obyvateli svými vandroval po luzných pohorích Hindostánu.

Odpověď na otázku tu zní teď *Jangada*. Aby čtenář nemořil se zbytečným hledáním v slovnících a mapách, podotýkáme ihned, že „jangada“ je jenom názvem obrovitých vorů, jaké po Maraňonu, později pak na svém toku Brazílií řekou Amazonskou zvaném, dopravují dolů k Riu de Janeiro různé zboží a dříví stavební.

Ani v Jangadě nesetkáváme se více s bývalou vynalézavostí Vernovou. Fyzikální, matematické, astronomické a jiné hypotézy jsou zde vyloučeny naprosto, a bývaly přec hlavní vnadou Vernových děl. Rovněž nesetkáváme se tu nikde s báječnou podnikavostí jeho hrdin, v Jangadě vidíme jen utrpení lidí dobrých, pronásledování člověka poctivého, a byl by mohl knihu tu právě tak sepsat Temme, starý spisovatel pohnutlivých novel kriminalistických jako moderní Jules Verne. Jediný motiv „vědecký“ jsou zde — šifry. Osudy veškerých osob visí na dešifrování tajuplného písma. Motiv to tedy starý, jehož už sám Jules Verne užil co motivu vstupného při *Cestě ku středu země*, Dumas st. co vedlejší pomůcky při *Monte Christu*, motiv, z něhož Edgar Poe vyvinul svou rozkošnou malou novelu *Gold bug* (Zlatý chrobák), Jules Verne ale tedy teď *Jangadu*, celý dvousvazkový román. Ostatně lze hned zde říci, že *Jangada* přece jen je zase o něco lepším románem Jules Vernovým a že nad poslední díla jeho vyniká značnou zas obratností vypravovatelskou.

Položíme zde zcela stručně obsah. Hned stafáže první scény uvádí nám pyšné pralesy jihoamerické. Jsme v Peru, nedaleko brazilských hranic. Vidíme dosti mladého muže, jmenem Torres, bývalého „lesního kapitána“, jak se nazývali dříve zaměstnávání honci uprchlých otroků, — osobnost tedy nevalné mravné ceny. Nyní právě se honí Torres za velkým opem, jenž mu byl ve spaní uzmul kovové pouzdro s drahocenným obsahem. Opice vyběhla na vysoký strom a Torres, nemající ručnice, stojí dole bez rady a pomoci. Vtom padne rána, opice sletí k zemi. U mrtvoly její setkává se Torres s dvěma mladíky. Seznává v nich Benita

Garrala a vojenského lékaře Manoela. Od Benita obdrží Torres své pouzderko zpět a zároveň se od něho dozví, že otec Benitův, Joam Garral, hodlá zakrátko s celou rodinou svojí na jangadě se spustit dolů po řece přes brazilské hranice.

To změnilo původní plány Torresovy. Bylť měl namířeno právě k tomu Garralovi, nyní ale obrací kroky své rovněž zpět k brazilským hranicím. Torres zná tajemství pro Joama Garrala nadmíru důležité. V onom pouzderku nalezá se papír šiframi pokrytý, šifry ty umí Torres luštit a byl sem přišel, aby tajemství své Garralovi prodal za peněz co nejdražší.

Joam Garral je rodem Brazilián, jmenuje se vlastně Joam Dacosta, byl státním úředníkem v „okrsku diamantovém“ a co takový odsouzen k smrti. Výtěžek z diamantových dolů odesílá se totiž vždycky do hlavního města, a to velmi opatrně. Čas zásilky znají jen dva tři úředníci a průvodem je vždy vojsko. Zásilka ale jednou přepadena lupiči, vše pobito a dýmanty odnešeny. Jediný uteklý voják sdělil, že i úředník průvodu přidaný, jakýs Ortega, padl. Mrtvola jeho sice nenalezena, ale voják byl jej viděl káceti se s koně. Podezření zrady trefilo Garrala, jenž odsouzen k smrti. V noci před popravou unikl z vězení a poštěstilo se mu, že dostal se pralesem až do Peruánska. Zde se dobře oženil a žil dosti spokojeně; jenom zadumanost jistá neopouštěla ho nikdy.

Až ho dohnala ku kroku rozhodnému. Lékař Marcel, přítel Benitův, zasnouben s Minhou, dcerou Garralovou. Celá rodina nalehala na cestu do Brazílie. Garral, jenž se byl dlouho proti každé cestě takové vzpíral, nyní svolil. Bylť se odhodlal, že učiní vnitřnímu svému nepokoji konec. Před delší již dobou byl psal jistému brazilskému soudci, jenž byl tenkrát jeho obhájcem a mravně byl o nevině Garralově přesvědčen, kdeže se zdržuje i že dostaví se dobrovolně, aby vyžádal sobě revize procesu svého. Nyní tedy šel s rodinou, netušící ovšem ničeho.

Po cestě vstoupil na volně plovoucí jangadu Garralovu Torres co host. Zamiluje se do Minhy a žádá ji za ženu.

Nabízí za ni Garralovi šifrovaný dokument, psaný oním Ortegou, vlastním strůjcem v Brazílii spáchaného zločinu. Ortega tenkrát byl uprchl, později umíraje odevzdal sepsané přiznání své Torresovi, aby je tento Garralovi — ovšem zdarma — odevzdal. Garral odmítá požadavek Torresův a tento vydává Garrala soudu.

Nyní začíná nejzajímavější a napínavá část povídky. Soudce a důvěrník Garralův náhle umřel a záležitost celá je v rukou soudce cizího. Rozsudek smrti byl svého času pronešen, nezbyvá nic než jeho vykonání. Důkazů nevinoty není. Torres padne k tomu ještě v souboji rukou Benitovou a skácí se na dno řeky. Teď teprv zví Benito, že Torres měl u sebe důkaz bezviny otcovy.

Prohledávají po několik dní dno řeky, konečně najdou mrtvolu a při ní pouzdro. Ale schází k šifrám klíč. Soudce náhodou je náruživý dešifrovatel, sám se pokusí o rozluštění, ale nechtě činí, co chce, nedochází cíle. Rovněž namáhají se zbytečně všichni ostatní, ano i veškeré, novinami zpravené obecnstvo.

Je poslední noc před popravou. Je již ráno — konečně klíč nalezen. Garral rodině vrácen.

Tot stručný obsah románu.

Vlastní půvab jeho leží v situaci poslední, velice napínavé. Ti, kdož znají způsob Vernův, budou ale překvapeni, že nenaleznou zde ani mohutnějších žádných popisů krajinářských, ku kterýmž bylo příležitostí zajisté dost. Plavít se jangada po mnoho neděl Maraňonem-Amazonou uprostřed pralesů, a ty krajiny jsou přece již poněkud známy a častěji popisovány.

Zato nalezají v nejnovějším spise Vernově přátelé umění dešifrovacího systému téměř veškeré.

NÁRODNÍ LISTY 26. listopadu 1881

I

Nevím, co mne nutká, abych pronesl dříve několik slov o kritice — totiž o naší české kritice —, než způsobem pouze referujícím promluvím o některých nových zjevech čilé naší literatury poetické. Snad toho příčinou, že kritika česká — až na málo výminek — netěší se u nás nyní zvláštní oblibě nebo úctě. Těch, kteří u nás čekají, „až co kritika nové knize řekne“, je málo, ještě méně ale těch, kteří plně a uctivě věří tomu, co kritika byla již řekla. Podobá se, že česká kritika musí zrovna tak míti svou renesanci, jak ji mělo samo české básnictví. Především ale budou ještě naši básníci musít se dosti dlouho činit a veškera produkce básnická ještě značně se zvýšit, než nadejde kritice zlatá doba — té jediné pravé kritice, jaké žádá literární *dějezpyt*.

Nepřivolávám ji, přijde sama, co přirozený následek šťastné a všestranné produkce. U nás již navoláno se kritiky až dost — musili bychom po nadělaném kvůli ní hluku dávno míti kritiku na celou velkou a o sobě bohatou zas literaturu vzrostlou, kdyby byla vůbec taková už přijít *mohla*.* Bylo to někdy až komické. Na sklonku let padesátých a začátku šedesátých, když produkce básnická zabujela nově a výdatně, nastalo skorem zároveň téměř všeobecné a velice toužebné přivolávání „kritiky“. Kritika pěstována až náruživě ve spolcích, jichž účelem byla zajisté daleko spíš činnost produktivní než rozborná, a zakládány co „přední spása českého písemnictví“ ihned časopisy kritické. Nové knihy se nekupovaly, pro časopisy věnované beletrii původní se neagitovalo, pěstována jen kritika. Co byl následek

* Podotýkám, že ovšem znám a vážím sobě *jednotlivých* těch prací, které u nás ve směru kritickém se občas objevují a vskutku mohou býti *příkladem* kritiky dobré, chladné, na výši vědy a času stojící — pro budoucnost, ať už pro budoucnost bližší či vzdálenější.

toho? Vnitřní život spolkový — pro mladistvou vášeň z jedné a mladistvou citlivost z druhé strany — zkysal a utuchal. Důležité listy beletristické po krátkém životě krnĚly a zanikaly. A ty naše listy kritické, jakkoli také výbornĚ redigovány, byly vůči těm čtyřem až pěti produktivnějším spisovatelům českým, o jichž plodech rozprávĚti mohly, hezky brzy nasuchu a musily samy sáhnouti k produkci, k básním, povídkám, ano i překladům, jen aby tiskové stránky své vyplnily.* Pak ovšem zašly brzy dost.

To se od doby zmínĚné dodnes ještĚ jednou dvakrát opakovalo. Jakmile šla vlna české produkce výš, nastalo ihned volání po kritice, když vlna splaskla, usínal hlas toužebný. Avšak zcela neusnul nikdy, panujeť mnohým již jednou náhled, že kritika je všemohoucí, že může z ničeho nic sama vyvolat svět, jako by nebylo pravda, že básník musí dříve napsat padesát stránek dobrých, než o nich může kritik napsat stránku jen jednu jedinou dobrou. Kritika může dle náhledu některých sama básnické talenty vyvolávat, jaksi dělat, a když už dělat, tedy arci také v libovolně slavné velikosti — jako by Gervinus byl teprv vyvolal Shakespeara, Düntzer Lessinga a Schillera, a Julian Schmidt celou německou literaturu. Kritika může dle náhledu zase mnohých — ovšem dle náhledu nezcela uvĚdomĚlého, a tedy také ne vyslovenĚho — „pracovat“, i když básníci vĚbec nepracují, jako se dá anatomie provozovat i na preparátech — kteréžto „básnické preparáty“ by byly ovšem českým nakladatelům zcela příjemny, ano snad by i „velké“ obecenstvo často s nimi vzalo zavĚdek. A kritika má dle arci již uvĚdomĚlého, ale opatrnĚ zamlčovánĚho náhledu českĚho sloužit též zábavĚ, má býti „režbou“ čili kritikou v „řeckĚm“ smyslu — my Češi to vidíme tak rádi, my tak ochotně do vlastního masa řežeme, i když není třeba ani příčiny.

Jednu dobrou vlastnost má ta touha přece, tu, že se

* Literární historii, také jen rozpravám o produkci před rokem 1850 listy ty se vyhýbaly. Bylo to přirozeno. Doba znovuzrození našeho v prvních letech šedesátých měla interes jen pro zjevy mladé, pro události nové a literární otázky denní.

udržuje, ano i stále rozmnožuje interes o české písemnictví. Není téměř ani jediného, sebemenšího politického, beletristického a lokálního listu nebo lístku v Praze a na venkově, aby po svém způsobě nevšímal si literatury a „nepěstoval kritiky“. Často ovšem podivně dost. Nejobyčejněji obmezuje se malý list na stručné uvedení titulu a obsahu — v době neplodnosti třeba jen na uvedení nových čísel časopiseckých; pak čteme, že *týdeníku Y.* vyšlo „již“ 28. číslo (jeť právě 28. týden v roce), „s obsahem zajímavým“. Jindy to jde výš. Pražský některý list, udávající v literárních věcech tón, pronese o novém spise jisté slovo, které pak opakuje většina* listů venkovských, s maličkými varianty; řeklo-li se v Praze, že „spisovatel dobyl si nového vavřínu“, stojí pak jinde dle toho „vavřínový věnec“, ještě jinde jen „vavřínový list“. Je to jako v malých státech, které nerazí vlastní minci svou: kolují tam drobné peníze států cizích. Ostatně nejsou tito dobromyslní věncovijci snad jen u nás, jsou všude, a je zajímavo, jak dlouho někdy udrží se slovo takové, snad maně jen volené, důvěrně opakované; u Němců dostalo se mnohé takové slůvko až do literární historie a zdá se při jednotlivých spisovatelích a jednotlivých spisech přímo nevymýtelné. Někdy dostane venkovský list i dobře míněný „krajanský“ literární dopis z Prahy a horlivě jej otiskne. Dobře míněny jsou ty dopisy vždy, třeba by v nich často „tak leccos“ stálo. Příklad (ale rače odpustit, že volím příklad ze zkušenosti osobní, nechciť právě sáhnout jinam): Vydal jsem Kosmické písně, z nichž v poslední, na rozloučenou, pravím, že až někdy umru... až i země se rozskočí... až někde rozmetlý prach naší sluneční soustavy zase se po miliónech let zastaví, znovu oživne, že

*pak snad zase drobounký atom můj
tam zazvoní kosmickou písní —*

a k tomu, cituje ty sloky, dodal kdesi dobrý dopisovatel

* Opakuju: většina. Mámeť i také listy po českém venkově, které jsou redigovány samostatně, od prvního do posledního slova, v politické i literární své části.

z Prahy: „Kéž je to brzy“! — Nebo něco jiného, čeho si asi již mnohý všimnul, že je totiž každou chvíli některý jiný ze žijících, jmenovanějších básníků našich „*prvním* básníkem českým“ — totiž vždy ten, který vydal právě svazek nejnovější. A dle obsahu toho *nejnovějšího* svazku je tž „naším“ předním lyrikem, nebo předním epikem, nebo předním žánristou atd. — Nejprospěšněji sobě ještě počínají menší časopisy, přinášejí-li ze spisů *ukázky* dobré, co odporučení a místo posudků.

V Praze ovšem sahá se výš a přikročuje se zcela opravdově k věci. Ne vždy, ale zpravidla. Jeť tu po ruce dosti píšících sil a je tu předně *časopisecká povinnost*. Ani při nejlepší vůli však časopisy povinnosti své vůči literatuře nestačí. Naše časopisy politické jsou při přečetných službách, jimiž politice, národnímu hospodářství, spolkovému životu, denním událostem atd. jsou zavázány, v místě obmezeny; někdy ale, as dvakrát do roka, bývá literární produkce tak náhlá a četná, že jí těžko stačit, a co z ní „na později“ v redakci odloženo, nehodí se později, není to více časové. Naše časopisy beletristické mají zase chválabohu tolik s produkcí co dělat, že kritickou část musí rovněž obmezovat na místo co nejmenší. Ale také ta kritika, která v pražských listech *jest* (nevyjímám naši Osvětu), neuspokojuje nijak českou, již vyznačenou kritikychtivost. A uspokojuje-li, tedy jen parcielně, jaksí po skupinách — dnes tu a tu „stranu“ v čtenářstvu a literátstvu, jindy a jinde zas jinou. Že prý nejde dost do hloubky. Že prý jsou to dnes už jen samé reklamy. Nebo stranický úšklebek nebo docela umlčování. A tak dále, jakož už bývá.

Zkrátka: už prý zase jednou není žádná kritika česká.

Chcete-li, *není*. Ano, vy máte s výše uvedenými výčitkami v jednotlivých případech i plnou pravdu. Podívejme se ale na příčiny — možno že v některé alespoň „vadě“ poznáme organismus zcela zdravý, přirozeně vzešlý a vzrostlý, do budoucnosti slibný. A v ostatním račte si vzpomenout, že mnohé se u nás stává a mnohé vypadá zcela jinak a mnohé vzroste ihned do náruživosti, z té pak do nechuti proto, že sobě — bydlíme příliš blízko. Citoval

bych starou věc, kdybych zde řekl, že „lidé a — řípy musí být rozsázeny v jisté vzdálenosti, aby vzrostli na velikost“. Schází nám ta modravá rouška vzdálenosti, která předměty činí poetičtější a lidi příjemnější. Z druhé ale strany, pro naprosto nevyvinutý život náš společenský nejsme zas vzdor té nebezpečné blízkosti pořád ještě — dost sobě blízcí, abychom se dosti znali.

Tedy hlavní výčitka: že se píšou vlastně reklamy. Jinými slovy: že je na zábavu p. t. obecenstva (totiž toho jistého „literárního“) málo „řeže“. K řeži musí býti pro rozumného, zároveň poctivého člověka předně nějaký *důvod*. Důvodem ale pro kritickou řež může objektivně býti jen dvojí: buď že se tlačí slabost do popředí, impotence si hraje na potenci a také za potenci se uznává, čímž správnost veřejného úsudku mohla by vzíti zasvé; aneb že skutečný, blysknavý talent uvádí do literatury směr vpravdě nemravný, tedy národu škodný. Pak je nejen důvod, nýbrž i svatá povinnost vzít palcát. My jej ale můžeme zcela klidně teď nechat v koutě. Něco zcela slabého vyjde teď málokdy, a vyjde-li snad přec, nevadí při tom pretenze — mámeť pro poetickou knihovou produkci již řadu dobrých filtračních aparátů: přísně redigované beletristické listy, na dobré spisy již dosti bohatou literaturu, vytríbenou, ano již i zmlsanou krasochuť obecenstva, především pak opatrnost pánů nakladatelů, vzájemně konkurujících. O slabých věcech možno dnes i zcela pomlčet, nebo s nimi zacházet alespoň „lidsky“, jako se slabým, ústrojně chorým dítětem — činiloť by i dojem surovosti, kdyby se jednalo jinak. Rozumí se ovšem samo sebou, že i v básnické sbírce spisovatele geniálního naleznou se někdy věci slabší, poměrně málo cenné. Kritika — třeba nejdobromyslnější — musí k nim poukázat, jeť to její povinnost, popřípadě i prospěch dotýčného spisovatele. Avšak k „řeži“ proto nesáhne, kdo má takt. Původce prací dokonalých má zajisté právo žádat, aby o jednotlivé jeho pracičce méně dokonalé mluvilo se as s tou slušností, s jakou se v dobré společnosti mluví o chybičkách lidí nám takto milých a vzácných. Naprosto ale směšným stane se, kdo nadutě

kantorským způsobem dává na srozuměnou: „Jsem to nějaký duch, čtenáři, je-li pravda? I na geniálním X. jsem našel vadu!“ — Co ale týče se „směrů“ — rád bych viděl toho, kdo by *upřímně* tvrdil, že v nynější původní produkci české jsou nějaké „směry škodlivé“. Dnes je otázka „směrů“ u nás již nadobro rozluštěna, ne teoreticky, ale prakticky, což je líp. Dnes oba směry hlavní, „moderní“ a „národní“, jsou jako ve všech jiných pokročilých literaturách také u nás zcela rovnoprávné, v obou vykonány u nás práce ve svém způsobě vzorné, na něž můžeme býti hrdi, oba rostou dál, proplítají se vzájemně, ano slučují se i v jedné a téže individualitě básnické. Dnes může jeden nebo druhý směr státi se směšným již jen nějakým epigonem, který lesklou slupkou nepronikne k jádru. Dnes má u nás jen to váhu, co je dobré: totiž vskutku poetické a umělecky dokonalé. Je to snad chyba? — Pro milovníky „řeže“ jest chyba aspoň ve zmíněném ohledu na práce slabší spisovatele takto mistrného. Měl by sobě milovník ten ale například všimnouti literatury německé, tak od staletí bohaté, tak ustálené, s jakouže tam šetrností, nebo řekněme slušností pojednává se dnes o pracích talentu zjevného! Ovšem, nynější rozvoj naší literatury jde odnedávna, snad dotýčný milovník řeže sám pamatuje se na dvacet, snad aspoň na patnáct let zpátky na ty veselé řeže tehdejší. Snad je sám schvaloval, sám viděl, že z nich pošlo vše dobré. Ano — ale tenkrát byly právě oba pro řež *důvody*. Bezmyšlenkovitost chovala se, *směla* se chovat nadutě. Vše moderní, každý pokrok lidský byl dán v národní klatbu. Tenkrát se musila arogantní bezmyšlenkovitost zdupat a čínská zeď kolem českého mozku budovaná strhnout. Což se stalo.

Snad by dnešní stav kritiky vyhověl mnohému, kdyby se aspoň psalo obšírněji. S poučným průvodem. Nejen aby se řeklo: „dobrá balada“, nýbrž co je vůbec balada, proč je tohle tedy baladou, vyhovuje-li zcela a všem požadavkům baladním, jaké poetika klade, v čem ano, v čem ne. Nejen aby se řeklo: „dobře volená a kulatě provedená forma“, nýbrž *jaká* forma? Kolik stop ve verši, kolik veršů do

sloky? A že by bylo bývalo snad líp pro tu a tu část básně změnit verš, zkrátit sloku atd. Těm dobrým lidem mohlo by se vyhovět ihned, a také jednou až na ty podrobnosti dojdeme, jako na ně došli Němci, kteří mají o básnících *minulosti* napsány celé knihovny, každý jich verš probrán, až hravě dopodrobna probrán. Nepodceňuju vzdělavatelný význam spisů takových. Každý vzdělanec rád sáhne alespoň k jedné podobné knize a zbystrí sobě minuciózním jejím vhloubáváním se do všeho vlastní soud svůj provždy. Kéž také již máme něco podobného, například co nejobširnější studii o Kollárově Slávy dceři. Ale se zjevy současnými musí zacházet se trochu jinak: prakticky. Obširné takové spisy nemají místa v listech denních, ne v týdenících a také ani ne v přehledech měsíčníků. Také by byly právě vůči současným zjevům nemožné, naproti našim *нынějším* zjevům českým — i když možny — zhola nepraktické. Mám poučit básníka, který by sám mohl býti profesorem estetiky? Mám a *mohu* určit, přesně určit výš i hloubi básníka, který je právě nyní v plném svém vzrůstu? Nebo poučit obecenstvo těchto spisů našich, kteréžto spisy mnohdy samy obsahem svým dějinným, veškerým poetickým svým aparátem, formou svou apelují na obecenstvo jen co nejvzdělanější? Posloužím *tomuto* obecenstvu, řeknu-li, to je ten a ten poezie druh, odpovídá pravidlům, rozměry jsou správné? Totiž *pokud* naše poezie pohybuje se ve formách také v poezii světové známých, v kruhu myšlenek vzdělancům dnes necizích (jinak ovšem, kde individualita básnická co do formy nebo co do poetického názoru pronikla naprosto nově, kde tedy třeba konstatovat, určit hned novost tu, ať již opět kratčeji či rozvedeněji). My, ještě jednou řečeno, musíme místo všeho toho věci dnes brát prakticky. My jsme v plném proudu, v mladém rozvoji, v slastně rozechvívajícím ruchu, až v zimničném ruchu produktivním. My jsme na ten čas v pozici zvláštní. A tím nepatrným slůvkem „zvláštní“ jsem konečně došel cíle, břehu.

Zvláštní a šťastné. Kritika česká smí být uznalá, chvalná. Ano smí být i vyčkávavá. Musí se těšit z *нынějšího* a smí

se těšit na budoucí. Vyrojila se nám řada sil takových, že je můžeme směle odstupňovat do výši značných, že můžeme mluvit o talentovaných, o vysoce talentovaných, ano užít i vzácného výrazu „geniální“. A ty talenty jsou vesměs mladé, v prvním, nejbujnějším rozběhu, nebo aspoň v nejplnější dosud své síle. Vidíme šířit se světlo, a jasné paprsky jeho jsou dlouhé — tak dlouhé — najisto kraj širý a daleký bude ozářen dnem tím novým! Slyšíme šum křídel, silný, bouřný — kam až zaletí okřídlení ti!

Co zbývá v ruchu tom? Kritik co taký může býti třeba celý nešťasten, že nemůže vyhovět přání té jisté části obecnstva po důkladné řezbě, že musí až příliš často užít fádnic slov chvalných, — ale kritik Čech musí si přec jen zamnout vesele ruce. Místo lučavé, rozborné, široké, slavné kritiky zbývá mu ovšem při té „zvláštní pozici nynější“ pouhý jen skromný referát. Ale referát poctivý. Referát poukazující rychle k tomu, co by se objevilo v literatuře nového — myslím poeticky nového nejen pro nás Čechy, nýbrž pro svět vůbec. Sledující kroky našich básníků a sdělující, co znovu zas dobrého vykonali. Uvádějící ale také, že to ono není rovněž dobré.

Referát pro obecnstvo, aby seznalo směr, ráz i přibližnou cenu. A básník, chce-li, může poslouchat spolu.

Z osobní záliby sahám nejprv k epice. Také se mně vskutku zdá, že epikou snáze než lyrikou přispíváme k tužení, k ocelování českého ducha. Lyrika nám pomáhá odchovávat mladý svět předně ženský, pak také mladý mužský; z lyriky jen oddíl vlastenecký a časový, řekněme krátce politický, působí také přes svět mladý; epika působí na celý svět český. A my jsme již v poměrech tak zvláštních, že i moment podobný rozhoduje u nás pro výdatnější sympatii. Dobré drama, dobrý román, dobré epos — všeho toho dost na spotřebu obecnstva — a duševní život našeho národa zbudován na skále!

Nové básně epické. Napsal Jar. Vrchlický. (Vydal J. Otto.) — Asi již třináctý svazek poetických prací mladého autora — „a každá kniha jeho dobra“. Nový ten spis je

organickým pokračováním spisů jeho dřívějších, rozhojněním starších básní epických, pokračováním Symfonií, doplněním Mýtů, ano můžeme říci také přízvukem k sbírkám jeho čistě lyrickým. Nepoznáváme zde nový nějaký směr, ale poznáváme celého zas Vrchlického. Také kde sebrat nové každým půlrokem směry! Dva směry již poeta vzdor svému mládí prodělal, ano prožil až zas na produktivnost, na skvělé ovoce z nich. To je mnoho, neboť krok každého, i sebebohatšího života má své tempo, a krok básníkův je přece týž — kam a jak život jeho pokročil, tam a tak postoupil básník. Nejdřív jsme pozorovali na Vrchlickém vliv, jaký měl na něho mikrokosmos: člověk — člověk zrcadlí se ve svých dějinách, nechť hmotně velikých, nechť myšlenkových a poetických, člověk velké posavadní skutečnosti i přebohatých snů. Pak jsme viděli směr zassubjektivní, vliv osobního, vlastního života, vliv lásky. Řekl jsem, že oba ty směry prožil, nemohu však říci, že se z nich vyžil, že se jich básnickou, na nich založenou produkcí zprostil. Oba zůstanou Vrchlickému mocnou, snad nejmocnější pakou až do skonání. Směr subjektivní byl pro činnost jeho dosavadní ještě šťastnější směru prvějšího, vzbudil nejkrásnější zpěvy jeho, kterým se rovnají leda zase zpěvy ty, v nichž pronikají a vzájemně ozařují se směry oba. V nových básních epických nalézáme krásné doklady spojení obou.

Kniha rozděluje svůj obsah na tři skupiny: *Nové romance a balady*, *Tři pohádky*, *Kláštevní legendy*. Romance a balady mají přední místo a jsou v té sbírce přední i cenou svou. Slovo balada má vždycky zvláštní lahodu pro český sluch. Jeť právě na balady česká literatura rozhodně bohata, může se jimi měřit s mnohou literaturou velkou. Již proto, že mají svůj ráz, zcela český ráz. Balad tohoto rázu, vyrostlých z ovzduší specificky českého myšlenkovým základem svým i formou, není ale zde u Vrchlického mnoho; zato rozhojňuje sbírka jeho řadu českých balad a romancí, které mají literární ráz kosmopolitický. Balada anglická, romance francouzská, romance španělská měly a mají vesměs svým specifickým rázem velký vliv

na literatury jiné a vzbudily v těchto tóny souzvučné, formy paralelní. Pro toho tedy, kdo zná literatury cizí, má ovšem tento oddíl v knize Vrchlického o jednu zajímavost více. Však Vrchlický umí všude, i při látce cizí nebo do ciziny přeložené, nechat tak mocně rozzvučet se strunu čistě lidskou, dojemnou, že téměř zpěv za zpěvem poutá i toho, kdo nesrovnává, nesoudí, jen cítí. Také zamítl obratně strofické formy cizí, tam a tam po cizině národní, hlavně ale refrén slokový, působící na nás Čechy skoro vždycky cize.

Vrchlický sbírá zlato poezie, kde je najde. Jakož sám v Talmudské parabolí praví:

*Vzal jsem pověst tuto, nezapírám, ano,
vzal jsem ji, jak včela z květin bere látky,
myšlenky však perlu usadím do pohádky.
Vzal jsem ji, jak Jehovah vzal v dlaň svou hlínu,
člověka by stvořil, korunu svých činů,
vzal jsem ji — či hřích to, zvednout zlatou rudu?*

Ve světě je celý oceán poetických dojmů, bije do duše poeticky vnímavé, a Vrchlický vrhá se nadšeně, s tvořivou rozkoší do něho. Je to tu zas přerozmanitý, bohatý kaleidoskop! Rej začíná opět až v ráji, jež Vrchlický navštívil už tak často, a sice mýtem *Lilita*. Pravý tón romance nalezen hned v básni druhé, *Alkestis*, vynikající mimoto zvláštní noblesou myšlenkového proudu. Třetí báseň, *Leda*, je básněna patrně kvůli morálce, na konci proti všemu obyčeji romanciérskému přivěšené:

*Volej lásku na své rety
a vždy zjeví se ti — bůh.*

Ne bez úmyslu sáhl Vrchlický přívěskem tím k formě bájek, jako také úmysl podobá se býti v počátečním seřadění tří těch básní. Láska hříšná, volná — *Lilita*; láska heroicky odříkavá — *Alkestis*; necht' však je láska již jakákoli, v ní „vždy jeví se ti bůh“. Také daleká většina básní

následujících vypráví jen o moci lásky, jsou ty básně ovocem druhé tvůrčí periody poetovy a pronikají se v nich oba směry, o kterých jsem mluvil. Nejkrásnějšími doklady ale spojení obou jsou tu uvedena již báseň *Alkestis*, pak mistrně stavěná, okouzlujícím blahozvukem obdařená romance *Vlas královny Elzy* a velmi poetická, naivním svým přídechem skvělá *Ginevra*. Balada *Slza Tvardovského*, krásná a dojemná, uvádí nám lásku povznešenou nad lásku pohlavní, cit člověka vyšší a všeobsáhlou moc i cenu citu toho. — Co do látky sahá ještě romance *Hákon*, plná síly, v kraje mytické, a řada jiných, jako *Pomsta*, *Balada o šípu* atd., sahá zase do romantiky středověké. Vlastní českou baladu reprezentují čísla dvě: *Nekřtěňátko* a *Balada ze vsi*, tato v příšernosti své žánru Kalinovým Kšaftem vzbuzeného se dotýkající, ale ve formě ovšem hladká a souměrně srovnaná. Méně se nám líbí romance *Trut*, jejíž myšlenka, nebýt veršem spjata, by nijak neobstála ve srovnání s následujícím hned nato silným *Hákonem*. Rovněž slabší jsou *Peire Vidal*, *Romance* a *Balada o nosu*.

Moc lásky líčena a oslava lásky se děje také v Pohádkách dvou prvních, v hezky povídaném, ale přece jen jednoduchém *Merlínu* a ve vysoce krásné *Pohádce o zlatém klíči*. Této básně čtenář se nenasytí nikdy. *Pomsta gnómů* jde zase do hravých krajů romantiky, je napořád plasticky vedena a připomíná hezounkou svou stavbou nejpěknější epické hračky Wielandovy.

Nejkrásnější báseň z Klášterních legend, úvodní hned báseň *Amarus*, a skoro rovněž krásnou legendu *Večerní hovory* dlužno také uvést na doklad výroku mého o rozvoji poetické činnosti Vrchlického. Legenda *Svatá Zita* působí rozkošně naivním tónem i aparátem svým, jako zas *Legenda ze Zlaté Koruny*, vzdor fragmentárnímu svému rázu, působí svou mužně drsnou silou, lze říci svou velebnou opravdivostí. Při některých legendách patrně básníkovi přece jen vadila zvolená prostá forma, prostá slokové i rýmové vazby. Forma ta letí, letí kupředu, strhuje básníka do většího vždy chvatu, takže došed ku pointě básně nemá jaksi na nejpůsobivější vyšpicatění její více trpělivosti a za-

končí obyčejně způsobem fragmentárním. Zdá se nám vždy pak, jako by ještě něco přijít mělo, ba musilo. Jak ale i myšlenice jen žertovné, lehce hravé zase prospívá pevně napjatá forma, lze viděti na zábavné *Opatovické legendě*. Je to žertovné rozluštění našeho mýtu o pokladech opatovických a báseň ta by stála za ilustrování šťastné. —

Pohádky o hloupém Honzovi. Napsal *Ladislav Quis*. (Vydal J. R. Vilímek.) — Věnc třinácti balad, které, jak sdostatek známo, vycházely loni v *Humoristických listech*. Je to první pokus, prozatím cyklický, spojení různé naše pohádky o milém hloupém Honzovi v poetický celek, z něhož by vystupovala Honzova postava určitě ohraničena, řekněme s ustálenými životopisnými dáty. Je dosti podivno, že nestal se týž pokus u nás již někdy prózou. Nemáme ani veškery pohádky o Honzovi v řadu dosud sestaveny, jsou roztroušeny u Němcové, ve sbírce *Slavií* vydávané atd. Sestavit je dle jakés posloupnosti, nebo ještě líp vybrat z nich život Honzův „od kolébky až na máry“ i vyprávět jej slovem prostým, ale ostře kreslícím — toť by musila být kniha, která by poutala vždy a všude, byla na radost mladým, na bystření důmyslu i nejstarších — české písemnictví bylo by bohatší o jedno „literární unikum“. Zvláště kdyby k důmyslnému českému stylistovi, jakým byl as Erben, připojil se důmyslný český kreslič, jakým byl as J. Mánes, oba ovanuti dechem poezie. Ještě líp ovšem, kdyby se zdařilo — a jednou se zdaří epos Honza. Dovolil jsem sobě již v lednu m. r., a sice v *Národních listech*, říci: „Bude to báseň vpravdě národní, plná síly a plná hlubokého důmyslu. Pro nás Čechy to bude báseň nej-národnější.“

Již ta sbírka Quisových balad je českou literární zvláštností. Quis je ve strojení balad řídce obratný, dosti často se mu již podařily vskutku mistrovské balady, a kdyby byl na to dost trpělivým, myslím, že by se mu podařily vždycky. Také zde jsou zas toho doklady. Jsem přesvědčen, že kniha ta u nás se prozatím nedoceňuje. Hloupý Honza je právě hloupý Honza, s příznakem komiky, a přes vše, co má příznak humoru, klouže naše mysl až příliš rychle. —

Quis sestavil jaksi první životopis Honzův. Ale vzdor mnohým pěkným stránkám, vzdor výbornosti balad jednotlivých není celek dosti kulatý. Různost strofické formy vadí, někde i přílišná stlačenost toho, co se vypravuje. Quis také v rámci jemu určeném nemohl nijak bohatý zdroj honzovských pohádek našich vyčerpati, nemohl mu přijít až na dno. Snad by při novém zpracování sám leccos vynechal a jiné přidal. Není také pochybnosti, že předmět celý hodí se výborně pro cyklus, jaký zbásnil Quis, ještě méně ale může býti pochybnost, že *nejlíp* hodil by se na epos — ale na velmi pečlivě, velmi opatrně pracované epos, aby důmyslný základ toho našeho mýtu vyniknul jasně, avšak poeticky a bez vnucování se.

Dovolil jsem sobě poukázati k tomu, že národní Honza náš má zcela týž velký rozměr jako řecký Herakles. Jeho síla je báječna. On vyvádí nejtěžší úkoly. Lvové jsou jeho průvodčími a orel lékařem jeho zraku. On rozesměje toho, koho ještě nikdo nerozesmál, a ztrestá toho, koho ještě nikdo neztrestal. Přitom je jaksi zrcadlem všech našich ctností i nectností národních, skrz naskrz Čech. Jsme jako on: mají nás za hloupé, jsme neuvědoměli své tělesné i duševní síly, a když něčeho užuž si vydobudeme, necháme si to uzmouti zas od jiných. „Sám byl žádostiv,“ vypravuje pohádka o Honzovi, „když ho vyslali do světa, co z něho bude.“ Zkrátka, náš hloupý Honza má všechny vlastnosti, z nichž moderní, důmyslný básník — arci ne bez práce — mohl by vyplésti epos humoristické svým základem, romantické svou barvou a hluboce jinotajitelné svou myšlenkou. A pak, až bychom se zahleděli do svého Honzy, do zrcadla, vykonal by snad na národě, co Honza v pohádce, jenž přinesl „živou vodu“ a uzdravil jí otce svého.

Světlou stopou. Básně J. V. Sládka. (Nákladem vlastním.) Titul neobyčejný, ale šťastně volený; básně ty jsou skutečně stopou nového obratu v životě i produkci Sládkově, nového kroku jeho ducha a citu: ze chmur do světla. Výdatná renesance! Ještě je vše v plném varu, vše rozkypěno, ještě chmurná minulost silou víru někdy strhne básníka do akordů z dřívějšíka známých, ale šlehavé paprsky

jasného světla vítězí, my vidíme: bude den — ba je již téměř po celém nynějším duševním obzoru básníkově zlatý den, a jen někde z údolu ještě šerí se chmura citu. Sládek vykročil teď do světa dle vlastních slov „tak lehký, tak volný, jak ve vzduchu pták“ — on zdvihl skloněnou dříve hlavu, podíval se „tam k nebi vysoko, kde ani mrak: vždyť v duši mu bylo také tak!“ — a ze rtů mu plynou a perlí se rozkošné písně.

...*Den mladý jásá:*

„Jsem žití zdroj, mnou vše se věci dějí!“

A bílým jasem zaskvěly se skráně,

a na zem shled: „Co tobě nesu?“ pravil,

a usmál se, a k očím přitisk dlaně. —

Ten „žití zdroj, jímž vše se věci dějí“, je jako u Vrchlického šťastná láska. Láska zaujala bytost jeho celou:

*Tak moře není hluboké,
jak hluboká lidská je touha,
a přec mi z prsou zlovila
perlu ta ruka tvá pouhá.*

*A je-li tou perlou píseň jen,
je láska-li, slza-li pouhá:
v těch tmavých prsou hlubinách
pro tebe zrála tak zdlouha.*

*Teď ty ji nosíš na srdci,
a na prsa klesá ti hlava,
uždyť zrála ti tak hluboko
a je tak těžká a pravá.*

Nálada téměř všech zpěvů je nyní u Sládka jiná. Předně vyvážil on z nového žití zdroje poklid duše, z něhož povstává zas *poklid umělecký*, bez jakéhož ani nemůže umělec býti, má-li produkce jeho blížiti se dokonalosti. Poklid ten jeví se tu ovšem nejprv a nejpřesvědčivěji v písních rázu subjektivního. Také umožnil ale dobré písně směru objek-

tivního: básník, sám v sobě šťasten, že přístupen dojmům z neštěstí jiných, a Sládek začíná zpívat písně sociálních point; on má také dosti klidu, aby našel jedním dvěma slovy pravou barvu pro obraz jakékoli zevnější nálady; a on za pomoci vnitřního klidu může se již i odvažovati dále a osvědčovati se v plasticu, jaké vyžaduje epos. Pro ten vítězný klid subjektivní nemůže býti ani výmluvnějšího svědka, než je krásná jeho báseň Neděle v podjaří:

*V slunečním svitu
v šíři a v dáli
dřímají pole,
lesy a skály;
nad ně se nebe
sklání tak zticha,
jako když ptáče
perutě šíří
a na svém hnízdě
v mechu a pýří
hledí a dýchá. —*

*Modlitbo svatá,
modlitbo tichá,
jež v tomto mžiku
v prsou mi dýchá,
jak také nade mnou,
dítětem zniku,
nebesa zticha
perutě šíří, —
dřímavou tiší
naplň mi duši,
hřej tam a bydli;
neleť mi k výši,
jediným hlesem,
který se slyší;
nebe tě tuší
pod svými křídly.*

Ale jako pokračující denní světlo rozehřívá vzduch a rozpaluje kraj, také nový den Sládkův pokročil již až na sálající oheň, v písni až na žhavou vášeň a vášnivá slova: „tys jarní květ — a do ruměna tě zlíbám vždy, jak vlčí mák!“

Že pak Sládek dovede hravě, jediným tónem vyznačiti celou hloub nálady světa kolem sebe, stůjž zde místo četných jiných na svědectví ještě jeden citát — báseň *Smích*:

*Tak perlivě jí úsměv ze rtů zvonil,
jak tisíc ptáků když se rozpěje,
a my jsme byli, jak když zavěje
přes klasy vítr, — tak nás všechny sklonil
ten její smích.*

*To děvče, bůhví jak to všechno bralo;
nám každému se, že nás má rádo, zdálo,
a ona jen se smála, tak smála!*

*Nic zlého jen si nemyslete o ní,
to byl by hřích!*

*Nám každému se dodnes stýská po ní,
z nás dodnes každý ztich,
když vzpomene kdo na ten dětský smích,
jímž zasmála se, a pak dokonala...*

Kde Sládek cítí ještě pouta dřívějšího citového šera, ztrácejí jeho básně ihned zase jasnosti (*Kristova hlava, Půlnoční zvony, Tři jezdcí* aj.). Platí to také — ale jen místy — o jeho básních ze sociálních našich neladů a tužeb vyprysklých, v nichž sobě počíná poněkud dosud nesměle, jen co žalobný lyrik. Ty tužby ale ve světě skutečném vynikly nad pouhý již elegický pocit a nad pouhé povzdechy, vzbuzují už zjevné, veliké boje, stále větší a častější, pěvec jich musí již bojovněji do strun! A někdy ještě zaléhá zvláštní chmurný vír i do vypravování epického, takže pojednou musím velmi opatrně čísti dál a místy se i něčeho sám domýšleti. Je to zde tíž aforistický způsob,

jaký vidíme na Bret Hartově próze, Sládkovi oblíbený snad studiem Bret Harta. Pohodlně vedená próza, se svými naprosto volnými větami, způsob ten lehce snese; tíže je však v kvapivé vždy básni, kde mne čtoucího plynoucí verš unáší a příští rým již volá dál. Ovšem nemůže býti nikoho, kdo by snad upříti chtěl delším těm epickým pracím Sládkovým *značné poetické síly*. Motivy jich jsou vesměs psychicky jemné, a přec se rozvlňují až na pravé citové bouře. Báseň *Anna Potocká* je pravým vzorem dobrého epea, báseň dokonalá, překrásná! Lituju, že mi nestačí zde místo alespoň na vypravování děje; překvapil mne naprostou novostí svou.

Mně osobně je však *Jan Lamač* ještě milejší, vzdor některým nedokonalostem svým. Mluví z něho tón drsný, je v něm zádumčivost a zamlklost českých horalů, ale je v něm kreslena povaha z těch, které jsme si zamilovali především povídkami Karolíny Světlé. Povídka vesnická je skvostem české prózy, může se stát i skvostem českých veršů. Dosud je pěstována dosti málo veršem, Svatopluk Čech, Antal Stašek mezi mladšími obrátili zřetel k ní, a to pracemi šťastnými. Jsem přesvědčen, že Sládek má pro žánr ten tak asi vše, čeho potřebí, v Lamači jsou toho výmluvné „světlé stopy“.

Co do formy, téměř všude mistrné, měl bych přece poznámky dvě: metrickou a pravopisnou. Za prvé se mi zdá, že někde právě v básních *slokových* (uvádím například báseň *Hračkář*) děje se příliš volná změna metra od sloky k sloce, takže pak vítězí už jen všeobecný rytmus, jako v sborech starořeckých tragédií. A pak — pravopisně — bylo by zajisté dobře, kdyby zkrácené perfektum vyznačovalo se *vždy* apostrofem (spad = spadl), aby nenastala nejistota při básni nebezpečná, je-li tu sloveso nebo jméno podstatné či docela přídavné (dech, tisk, tich). Formu *zasly* místo *zasnuly* Sládkovi tímto velikomyslně odpouštím — už pro překvapující smělost její.

Básně humoristické a satirické Antonína Koukla. (Nákladem dr. J. B. Pichla.) — Ještě jedna knížečka, která mne vábí epickým, z ní vyčuhujícím cípkem. Ale ještě

spíše ostrým, a někdy dosti jedovatým drápkem svým. Mladý spisovatel, dívající se na svět vesele čekavýma očima, ale přitom i jak náleží nespokojený s mnohými věcmi tohoto světa, zvláště tohoto českého. Mladý spisovatel, nemající vždy ještě dosti autokritiky po ruce a pokládající dosti často ještě pointu pouze hravou a nepatrnou za vtip a myšlenku zvěčnění hodnou. Malá kniha, nečinící ostatně žádných pretenzí. Ale knížka ta svědčí opět, že humor a satira nepočínají sobě u nás dávno už tak úzkoprse a ostýchavě jako kdys v době „deklamovánek“ a že sahají směle po světě celém. A mladý spisovatel se tu osvědčuje, že až dospěje na autokritika — u satirika stává se to záhy — bude dobrým, doufám velmi dobrým spisovatelem. — Kdybych chtěl zde vypočíst zrovna ty básničky, které v této knížce považuju za slabé, nemělo by to účelu. Jen kvůli spisovateli podotýkám například, že v básních jako *Přemýšlení o přírodě*, *Mé dvě duše* ajj. je myšlenková protiva, na níž vtip se zakládá, malá, vtip tedy slabý. Někde že je celá základní myšlenka básně jen skrovná, jako v *Můj andělíček*, *Rty krásné Jindřišky* atd. A ještě jinde, kde více písní v jeden cyklus spjato, že rozhodně dobrým mezi nimi sám ublížil spisovatel vedlejšími — abych tak řekl — „odbytějšími“. Například v *Písních Ahasvera*, kde rozkošná píseň první poráží náuku samého Ben Akiby, druhá a třetí klesá, čtvrtá zas se povznáší, až pátá, poslední, je opět rozhodně dobrá. Kvůli čtenáři ale zas podotýkám, že jsou tu písně také zcela pěkné, stojící za vyhledání si jich, a jmenovitě mezi satirami že čtenář najde některé, jež opravdovostí svou mluví k citu a ostrostí svou působí dobře v době ochablosti nynější. Jak krátce, a přec přitom trefně je vyjádřena ta rvavá vnitřní nesvornost česká v zakončujících verších básničky *Čeho je nám třeba?*

... jenom najít lžíci,
na níž bychom mohli s duší plesající
jeden druhého utopit navzájem!

S čímž pro tentokráte literární hlídku končím.

Jihočeské melodie. Od Otakara Mokrého. (Nákladem knihkupectví dr. Grégra a Ferd. Dattla.) — Svazeček elegií i písně vykvětlé z rumu naší dávnověkosti, dojmy sebrané na pouti zadřimlým jihem českým a myšlenky vzešlé z pozorování a porovnání nynějška s minulostí. Z této půdy musí ovšem vzejít buď elegie, nebo — satira; satiře bychom neradi věnovali city své historické, české, zbývá tedy elegie. Také je potřebí na satiru více síly — rozumějme si dobře: více síly v hrudi celého národa, nejen v hrudi básníka jednotlivce, více síly k novým zase činům, než je u nás.

České dějiny vůbec spíš budí dumu než zvuky jásavé, mají ale přec doby své slunečně velké, jež by mohly básníka českého rozepět až na jásavost triumfální. Ale málo toho nalézáme stop v literatuře naší pěkné. Pochopitelně! Do včera by byly básníka za nadšení stihly třeba ještě okovy, a dnes — také dnes je ještě pochybno, zda by se mu vedlo dobře. Nevyšli jsme v tom směru zkrátka dosud nad jakous všeobecnou náladu, jejíž základ je pocit elegický, a v té náladě jsou také drženy zpěvy Mokrého. Mají měkký ráz dosavadních českých elegií vůbec. Jsou jako noc: smutny a tichy. Ani ten předranní mráz jimi ještě neprochvívá, který sice člověka rozráží, ale přece jen zvěstuje jisté již jitro. Jen na jediném místě (str. 9) prolamuje se hrdost českého vědomí v plné síle.

Jihočeské melodie Mokrého mají vlastně mnohem menší zeměpisný obzor, než jaký je vyznačen v jich názvu. Mimo v básni *U hrobu Jana XXIII.*, která scénérii svou má zase zcela jinde, je tu obsažen hlavně krásný, důležitý kout české země, v jehož středu leží Husinec. Bloudě kolem různotvarých břehů šumné Blánice snuje básník sny své truchlé, stavě se u rodiště Chelčického, na hradě Husi, v Prachaticích, na Libínu, na Helfenburku. Kdo kdy proputoval kraje ty — a měl by je proputovat co možná každý Čech uvědomělý —, rozumí básníkovým vskutku cituplným písním zcela, rozumí mu mluvícímu o „líci Niobině“, o „žhavém světle, které skýtá Kněžka — slepá“. Nejsilněji

působí zpěvy, kde sáhl na básníka proud skutečného života, se svými obrovskými protivami mezi nynějškem a minulostí, kde mu pravda vynucuje slova až palčivě trpká: „Olbřímů starých — trpasličí plémě“ (*Na Libíně — Na pouti*).

Mokrý vládne pěknými, trefnými popisy. Čtyřřádková krátká sloka, nemohoucí dosti mnoho obemknouti a přenechávající ostatek sloce zas sousední, někdy mu však popis trochu rozvleče. Jsou to ale básně, které vynikají zas vpravdě uměleckou mírou, úplnou zakulaceností svou. Poukazuju jen na perličku *Třístoličník*.

Mokrého básně zůstávají v čtenáři trvalý dojem a mají poetickou cenu svou. —

Z hor. Básně Rudolfa Pokorného. (Nákladem spisovatelovým.) — „Mladý muž, jenž sobě cestu hledá.“ Ještě jí nenašel, kráčí sice směrem určitým, ale krok jeho není dosud zcela pevný, hledá si opory. Ale je vidět, že cestu svou si najde. Znamky individuálního talentu jsou tu četné vzdor tomu, že talent ten s plnou ochotou poddává se ještě vlivům cizím. Rudolf Pokorný náleží rozhodně ku směru „národnímu“, jak se u nás říká. A sice lze v jeho básních stopovat velký vliv, jaký měl na jeho básnický cit Cimbál Heydukův. To vše ovšem není žádným neštěstím a může být i rozhodným štěstím, až mladý básník spustí od plic.

Pokorný v básních svých i ostatním svém literárním snažení po příkladu Heydukově blíží se Slovensku — činnost to rozhodně záslužná. Napájí duši svou přírodními krásami Slovenska, je dojat osudy tamějšího lidu, sbírá si ze slovenských národních písní pěkné obrazy. Jeho dojmutí je opravdové, a ty obrazy vybírá s taktem — důkaz talentu. Ale někdy pak mu ta spousta obrazů, která ozvěnou se obrozuje v duši jeho a v ní zase další nové zvuky budí, myšlenku až dusí, pouhá okrasa, pouhá zdoza pak nedovoluje, aby plně vynikla plastičnost. Je přirozeno, že mladý básník, prší-li na něho síla pěkných dojmů, ztratí někdy uměleckou míru, že hledá a hledá, až to hledání nabývává třeba i rázu hledanosti, — ale lichotit mu může, praví-li se,

že je toho při něm škoda. Báseň jeho *Hrobník* je například úchvatná, ale v druhé a třetí hned sloce nahromaděno obrazů, že zarážejí přirozený proud, a dojem je tím zeslaben. Škoda!

Ještě něco! Heyduk v Cimbálu a huslích — také už leckdy dřív — užívá abych tak řekl zvláštního jazyka; uvádí k nám neznámější výrazy slovenské, mnohdy velmi pěkné, a užívá forem dialektních, arci působivých, když vždy trefně umístěných. Za ním jdou tou cestou jiní, hlavně Rudolf Pokorný. V principu ani nesmím proti tomu cokoliv namítat. My i potřebujeme osvěžení z těch křišťálových studánek krásné slovenštiny — proč bychom nesáhli tam pro obohacení jazyka svého, vždyť je to naše! Ale musí se to díti zvolna, dle skutečné básnické potřeby, aby tím jistěji přecházely ty výrazy do české literatury vůbec a pak do mluvy naší. Prozatím bych si mohl mysliti hojnější užívání slovenských slov například při epické básni, jejíž děj rozvíjí se na Slovensku, nebo při básni humoristické, připjaté taktéž k Slovensku (jakož tedy u Heyduka zhusta se děje); jinde však — ve verších — rád vidím ty výrazy jen různě. Jeť slovník při čtení básní náramně zlá věc. Je-li báseň výborna, stane se čtenář netrpělivým; je-li jen o stupínek slabší, čtenář se unaví. A žádati od něho, aby se naučil dřív slovníku nazad připojenému zpaměti, není právě žádost příliš skromná. Vůbec trochu opatrnosti s tím, trochu hudebního také někdy sluchu a vždy dobrý takt. Nemohu sobě pomoci, ale mému českému citu nijak se nelíbí slovo „hútati“ líp než naše „přemýšleti“, „ťažobečka“ líp než „tíže“ a „čučorėdka“ líp než „borůvka“. Mně se nelíbí (v seriézní básni) slovo „cifrování“ místo „vyšívání“, aniž „frajerka“, a docela už ne „frajeročka“. A musíme-li už s českými diminutivy míti se na pozoru, aby se nám příliš nenahromadily, musíme býti zajisté ještě opatrnější s cizeji znějícími „uško“, „duška“, „hvězdká“, „košulenka“ atd. — Volím tu vesměs slova u Pokorného nalezená, aby Pokorný právě mi rozuměl.

Jsem s výtkami hotov. Nejsou takové, aby rozhodovaly celý osud básníkův, ale ve své upřímnosti dosti závažny,

aby je básník uvážil. Je-li kde talent, stojí za upřímnost a — stojí také o ni. U Pokorného, již jsem řekl, talent jest. Kdo přečte si hezké básně *Skon Mořanin*, *Jezero sní*, *Krajánek* ajj. nebo ještě hezčí *Obžinky*, nebo silnou, poutavou (epickou) báseň *Branko*, pronese sám soud ten.

Sbírka Pokorného rozpadá ve dvě části, z nichž první, z české půdy vyrostlá, je poměrně bohatší básněmi zdařilými než část druhá. Zkoumaje dosavadní ukázky talentu Pokorného soudil bych, že je spíš povolán k epice než k písním lyrickým. Ačkoli má zde také lyriku zastoupenou písněmi velmi dobrými. Uvádím jednu z jeho *Potulek* (slovenských), a sice druhou:

Což suslí sosny: „Vítej z dáli!“

A skály: „Dlouho nejdeš, hochu zlý!“

Hej, bystřiny se rozesmály:

„Jaj, svážem za tebou les na uzly!“

A jak mne vítá ptactvo lesní,

jak kvítek z mechu očka pozvedá!

Jak šušká mech: „Pojď, hochu, klesni

a zpívej, srdečko-li usedá!“

I sednu, zpívám, jsem zas dítě,

a zem i nebe vlídně poslouchá,

hej, ptáček ztichl okamžitě

a z houští září oči koloucha.

Tu každý kámen mluví rtoma!

Ó ticho, brati, slyším Tater tlum —

ó druhá rodná krajinko má,

jen vzpomenu — a blíž jsem nebesům!

Není to krásné? Hluboký cit, nestrojená slova — to jde ze srdce! Tak — myslil jsem slova svá počátečná — bude mladý básník zpívati napořád, až nabude plné sebedůvěry a bude pracovati vždy jen z individuality vlastní. —

Epigramy. Od dr. Josefa Košína. Sešit I. (Nákladem vlastním.) — Po léta již zásobuje Košín časopisy české svými epigramy, jichž nashromáždil se mu již velmi hojný počet; spisovatel vykonal krok tedy praktický, že zásobu svou nyní pořádá a v skupinách vydává. Na samostatné sbírky epigramatické nejsme bohatí a sešity Košínovy budou vítány, třeba by stál v čele hned sešitu prvního „v obvyklé spisovatelské skromnosti“ bojácný nápis Na sebe:

*Ačkoliv pocházím přece z Libenic,
bojím se, že toto veršování bude
mnohým z velké části, mnohým snad i všude
libé tuze málo nebo cele nic.*

Obsah Košínových nápisů je pestrý. Někdy se vynořuje pravá „gnóma“, vyhovující i co do poetického obsahu svého požadavkům na gnómy vznášeným, — například *Na srdce*:

*Blahých citů pojme malá tvoje skrýše
více než hvězd ta nebes nedozírná výše,
ale také více — mnohem více hoře
nežli hořké vody širošíře moře. —*

jindy zase, a těch je většina, čteme nápisy kousavé, jaké asi české chuti odpovídají nejlíp. Tolik je jisto, že epigramatista Košín dovede býti jak náleží nezdvořilým (čehož doklady v nápisech: *Na krásnou pleť, Na Auroru, Na Chionii, Na Domninu**, *Na Johanu, Na Kateřinu, Na Angeliku* atd.), jindy je aspoň ostrým (*Na Alodii* ajj.), ale přece ze všeho hledí dobré srdce. Třeba by například jména jako *Dafrosa, Donatilla* ap. byla naprosto neobyčejná nebo ve skutečnosti aspoň řídká, přece věnuje každé té „ideální dámě“ úsklebek jen jeden — snad pro případ,

* *Na Domninu:*

*Když k někomu se přiblížíš,
tak milostně naň pohlížíš,
že rád by ihned do nebe
co pták se vznesl — od tebe.*

kdyby přece taková se našla, aby její známí nemohli ji škádliti přespříliš.

Témata prvního sešitu, obsahujícího skoro 400 epigramů, jsou: krása a ošklivost; pýcha z krásy; rozpor mezi krásou těla a ošklivostí ducha; láska; vdavekchtivost; pohlavní vina i nevina; stud, nestoudnost; hloupost, chytrost; cit, bezcitnost; žvanivost; dětství, kmetství; konečně přátelství. Předně je tepáno pohlaví ženské, pak tepány paralelní vady mužského pohlaví.

Ovšem při značnějším takovém počtu epigramů přimísí se někdy některé opakovací, někdy také průpovídky méně obsažné, třeba i nenové. Rovněž je jisto, že kdyby byl Košín skupil epigramy stejné tendence na jedinou vždy ideální osobu (jakož u Němců učinil Hauff s panem Wahlem), byl by získal pro sebe mnoho: bylo by totiž i zběžnějšímu čtenáři jasno, jak mnoho různých nápadů má spisovatel z popudu jediného. Avšak dobrých, ostrých věcí je tu rozhodně více než slabých a ostýchavých, a jednu má Košín vlastnost výhodnou: mluví vždy jasně, nesahá k pomůcce tak mnohých, kteří krátkosti epigramům přiměřené používají k tomu, aby mimo mlhavá slova v nich neřekli nic, dovolující čtenáři, aby do nich vložil sám všecko. —

Slavia. Almanah ve prospěch Slovanů záhřebských. (Nákladem liter. řečn. spolku Slavia v Praze.) — Knížka to, jak známo, kvůli dobročinnosti nakvap uskutečněná. Přispělo k ní přes padesáte spisovatelů — jmena jsou tu našich básníků a básnířek nejlepších, a také jmena sil začátečnických, která bohdá pracemi pozdějšími a četnějšími poskytnou nám příležitost, abychom měřili jich sílu. Redakční kvap, účel dobročinný a skutečně různá cena prací nedovolují, abychom činili rozbor obsahu. V podobných případech je pro referenta jen dvojí možnost: buď *musí* se rozepsat velmi doširoka, nebo *musí* přestat na několika jen slovech — volím toto poslední. Jen tolik pravím, že jsou zde práce některé vskutku cenyplné, zajišťující knížce odbyt a oblibu.

Verše Karla Legera. (Nákladem knihkupectví Josefa Karníka v Kolíně.) — Leger není nám básníkem neznámým. Třeba byla dosti četná řada těch poetů mladých, kteří zápasí po časopisech a almanaších českých, Legera jsme z nich sobě vybrali záhy a vřadili mezi ty, jichž jméno pod básní podepsané je vždy přímým a vítaným vyzváním, abychom četli. Dosud jsme pozvání toho vůbec ještě nelitovali nikdy, a proto také vítáme upřímně první, samostatně vydanou Legerovu sbírku. Verše obsahují samé básně *výpravné* a jsou — řekněme to krátce — skutečným rozmnožením *dobré* literatury naší romanciéřské. Balada a romance se tu střídají, romance má ale rozhodný vrch.

Vůbec se kloní individualita Legerova — dosud alespoň — k romantice. Ale obzor básníkův je široký. Vedle básní v starším, západním smyslu romantických (Romance, Zlato, Sluha, Z bouřlivých dob, Semiramis) nalézáme zde čteněji ještě romantiku čistě slovanskou, jejíž dech k nám zavanul hlavně z ruských „bylin“, ano nalézáme i tu hluboce cítěnou „romantiku otázky sociální“, o níž Victor Hugo mluví. Lze vidět, jaký širý svět má ku svému rozletu básník slovanský, lze již nyní soudit, jaký obrovitý kruh zabere — může zabrat poezie naše, vnímajíc do sebe vše, co západní veliké literatury přivedly již k poetickému květu, čerpajíc z nevyvážitelné studny básnických názorů vůbec slovanských a stojíc přitom uvědoměle a pevně na své zvláštní půdě české.

Téměř všechny básně sbírky Legerovy jsou dobré, jenom snad dvě nebo tři z nich označil bych co poměrně slabší. Hladký verš a rázovitá mluva vítají nás hned při vstupu do básně každé, děj pak se nerozbihá nikde do zbytečných šířek a zakončující pointa není nikde všední. Ano ty samostatné, často o pravé myšlenkové noblese svědčící pointy dávají téměř všem básním zcela určitý *český ráz*. Vytváříť český duch hravě pointy tak vtipné, a pointy u Legera dávají romanci k západnímu směru se klonící stejně jako romanci z okruhu ruského nebo srbského vážené korunku *vždyčeskou*.

Snadže někoho výraz „pointy vtipné“ *zde* překvapí. Ovšem jsou básně Legerovy dalekou většinou vážné, opravdové. Ale vždyť také vtip jde si vůbec dvojím směrem citovým: jedním veselým, druhým dojemným. Měli bychom se již zprostit jednostranného, z němčiny k nám přenešeného pojmu o vtipu. Německý Witz hledí arci jen k humoru, názor českého lidu dává ale vtipu význam velmi široký, obsáhlý, český lid vycituje a uznává „vtip člověka“ *stejně* ve směru rozmarném jako ve směru opravdovém. Má také plně pravdu: kdokoliv o věci té přemýšlí, přijde k výsledku, že to, co nás v písni k upřímnému smíchu nutí, i to, co nás v písni zase k slzám dojíká, pochází z matky vlastně jedné, z duševní potence stejné. Jsou to dva paralelní zjevy, vycházející z jednoho jádra, dva samostatně se pnoucí květné stonky z jednoho kořene. I ten, kdož navykl na vtip hleděti dle té známé a rozšířené definice „o spojování pojmů heterogenních, kteréž překvapuje a tím k smíchu nutí“, nalezne zcela totéž „překvapující spojování heterogenního“ v písni lyrické, hluboce dojemné.

Tolik jsem musil podotknout, aby se porozumělo, co jsem řekl o českých, vtipných pointách Legerových. Máť Leger ve sbírce své sice také básně veselé — například pěkný cyklus Jaro, léto, podzim, zima —, ale převážná většina básní je opravdová, a přec jen třeba mluvit o jich zakončení vtipném.

Odporučuje sbírku jeho všem čtenářům našim nechci vážiti a měřiti jednotlivá čísla její. Jak praveno, dvě neb tři mám za slabší. Některým opět bych vytýkal, že nejsou ještě dost vypracovány, že té oné části jich by prospělo trochu ještě hlubšího provedení. Ale jiné opět jsou velmi pěkné a těch je rozhodná většina. Uvádím předně Pustý mlýn, počítám sem všechny romance vážené z ovzduší jinoslovanského, a pak větší báseň Semiramis, v níž je hojnost popisů krásných a dikce co nejvytříbenější.

Jan Neruda

Je Dušiček...	121
Eklogy a písně. Básně Jaroslava Vrchlického	125
Mýty. Básně Jaroslava Vrchlického. Cyklus druhý	131
Imortely. Básně Irmy Geisslovy	137
1881:	
Poslední z těch pěvců našich starých...	138
Ještě několik slov...	142
Calderón de la Barca	145
Poutí k Eldorádu. Básně Jaroslava Vrchlického	152
Jules Vernův nejnovější román Jangada	157
Básně	
I. Nové básně epické Jaroslava Vrchlického — Pohádky o hloupém Honzovi Ladislava Quise — Světlou stopou J. V. Sládka — Básně humoristické a satirické Antonína Koukla	161
II. Jihočeské melodie Otakara Mokrého — Z hor. Básně Rudolfa Pokorného — Epigramy Josefa Košína — Slavia	179
III. Verše Karla Legera	185
1883:	
Literární listy	
I. U nás je teď literární plození velmi živé...	187
II. Chladem a teplem. Básně F. X. Svobody	190
III. Na prahu ráje. Znělky J. V. Sládka	194
Kéraban Tvrdošijný. Román Jules Verna	198
1884:	
Amerling — Doucha — Tyrš...	204
1885:	
Rozmanitosti o Adolfu Heydukovi	209
1886:	
Já nenutím nikoho...	222
Zima je tedy opravdu již pryč...	227
Všeobecné slovo v záležitosti Rukopisu královédvorského	232
Jako konec obrovského ohňostroje...	237
Ferdinand Břetislav Mikovec	242
1887:	
Už si ji odbyl, tu svou „mrtvých stráž“...	248
Sluncem a stínem. Básně Jos. V. Sládka	254